

PROGRAM UNESCO-a: MEMORY OF THE WORLD - OSVRT NA BAŠAGIĆEVU KOLEKCIJU RUKOPISA U BRATISLAVI

*

UNESCO PROGRAMME: MEMORY OF THE WORLD - THE REVIEW OF THE BASAGIC'S COLLECTION OF MANUSCRIPTS IN BRATISLAVA

UDK 026:[091:297 (497.6=163.43*)
027.7(437.6):026 Bašagić S.
001: 061.1 (100)] : 930.85(497.6)

Sažetak

Memory of the World je UNESCO-ov program koji se bavi očuvanjem svjetskog dokumentarnog naslijeđa. Program identifikuje kulturno naslijeđe međunarodnog, nacionalnog i regionalnog karaktera. Strategija programa uključuje četiri ključne komponente: identifikacija dokumentarnog naslijeđa; podizanje svijesti o potrebi prezervacije dokumentarnog naslijeđa; prezervacija specifičnog dokumentarnog naslijeđa i pristup toj građi.

Kolekcija islamskih rukopisa Safvet-bega Bašagića, koja se nalazi u fondovima Univerzitetske biblioteke u Bratislavi, planira se da bude predstavljena je u Registru Memory of the World. Ova kolekcija sadrži 284 rukopisna kodeksa sa 589 individualnih rukopisa, od kojih su 393 rada na arapskom, 117 na turskom i 88 radova na perzijskom jeziku.

Ključne riječi: UNESCO, Memory of the World, svjetsko dokumentarno naslijeđe, nominacija, prezervacija, Bašagićeva kolekcija -Bratislava

Summary:

Memory of the World is a UNESCO programme intended to preserve world documentary heritage. Programme identifies the heritage on international, national and regional level. Strategy of the Programme includes four main components: identification of documentary heritage; rising awareness of documentary heritage preservation need; preservation of special documentary heritage and access to documentary heritage.

The collection of islamic manuscripts of Safvet-beg Bašagić, included in the funds of University Library in Bratislava, is presented in the Memory of the World Register. In the Collection there are 284 codices with 589 manuscripts: 393 in Arabic, 117 in Turkish and 88 in Persian language.

Keywords: UNESCO; Memory of the World, world documentary heritage, identification, nomination, preservation, Bašagić's collection-Bratislava.

Dokumentarno naslijeđe odražava raznolikost jezika i kultura. Svakim danom, sve više, nenadoknadiivi dijelovi dokumentarnog blaga zauvijek nestaju. Iz tog razloga, UNESCO je pokrenuo program Memory of the World čija se misija sastoji u prezervaciji vrijednih arhivskih zbirki i bibliotečkih kolekcija i osiguranju njihovog šireg korištenja. Ovaj Program pokrenut je 1992. godine.

Ciljevi Programa su olakšati zaštitu svjetskog kulturnog blaga uz pomoć adekvatne tehnologije, omogućiti mu dostupnost, bez diskriminacije prema ijednom korisniku, ukazati na važnost i vrijednost ove građe širom svijeta i promovirati rezultate svjetskoj javnosti.

Program Memory of the World identifikuje kulturno naslijeđe od međunarodnog, nacionalnog i regionalnog značaja.

Program, također, inicira velike kampanje upozorenja vladama, javnosti, poslovnim i komercijalnim sektorima na važnost dokumentarnog naslijeđa i njegove potrebe za zaštitom.

UNESCO finansijski podržava Program jednim ograničenim dijelom koji se koristi za najugroženije slučajeve, dok će se velike snage posvetiti pronalasku sponzora za dodatne projekte.

Program Memory of the World je isključivo međunarodnog karaktera.

Suradnici Programa su stručnjaci, korisnici, profesionalci, vlade, javne i privatne organizacije i institucije koje pristanu na suradnju u projektima i u radu.

Već tokom 1994. i 1995. godine počela je realizacija sedam pilot projekata koja se sastojala u reprodukciji tekstova, slika i zvukova sa originalnog dokumenta na druge medije. Sve projekte finansirao je UNESCO.

Memory of the World ne pravi razliku između javnog i privatnog dokumentarnog naslijeđa.

Nominacije za Memory of the World Program dokumentarno naslijeđe, mogu se odnositi na osobe ili organizacije, uključujući vladine ili nevladine organizacije. Da bi se jedna nominacija mogla uzeti u razmatranje, potrebno je priložiti minimalne informacije o projektu.

Novčana pomoć za projekte se dodjeljuje jednom godišnje. Donacije se dodjeljuju samo u slučaju pomoći za prezervaciju i omogućavanju pristupa dokumentarnom naslijeđu.

Obrazovanje igra odlučujuću ulogu u podizanju svijesti o dokumentarnom naslijeđu svijeta.

Bašagićeva kolekcija islamskih rukopisa unutar fondova Univerzitetske biblioteke u Bratislavi

Bašagićeva kolekcija je jedan od pilot projekata Memory of the World. Cilj ovog projekta jeste zaštita i očuvanje radova od velikog značaja unutar kolekcije, kao i pokušaj da se učine dostupnim široj javnosti.

Osnov biblioteke Safvet-bega Bašagića (približno jedna trećina) čini porodična kolekcija knjiga koju je prikupio njegov otac. Ostali dio je prikupio on sam u periodu od 30 godina. Svoju kolekciju rukopisa i štampanih knjiga Bašagić je 1924. godine prodao Univerzitetskoj biblioteci u Bratislavi.

Bašagićeva kolekcija islamskih rukopisa unutar fondova Univerzitetske biblioteke u Bratislavi sadrži unikatne primjere koji su izvori svjetske islamske kulture i čiji značaj leži u izvanrednoj i sveobuhvatnoj dokumentaciji o bosanskoj pisanoj literaturi od 16. - 19. stoljeća. Sadrži unikatne literarne primjerke proze, poezije i nauke (islamska teologija, pravo, historija, filozofija, Kur'anske znanosti, tradicija, islamski misticizam). Odras je aktivnosti bosanskih muslimanskih naučnih radnika koji su pisali na arapskom, turskom i perzijskom jeziku, dosegnuvši svjetsku važnost. Kolekcija pokazuje historiju Bosne, turske državne administracije i vjerske situacije u Bosni od 16–19 st. Kolekcija sadrži autografe i unikatna djela pisana uglavnom od strane bosanskih naučnika. Pored ovih nekoliko raritetnih radova, tu su i djela drugih čuvenih islamskih autora kao što su al-Farabi, Omer Chajjam i drugi. Nakon što je Nacionalna i univerzitetska biblioteka u Sarajevu zapaljena, ova kolekcija je, po mišljenju njenih sadašnjih vlasnika, postala usamljena i rijetka kolekcija dokumenata bosanske muslimanske literature. Kolekcija sadrži 284 kodeksa rukopisa u kojima je 589 individualnih radova, i to 393 na arapskom, 117 na turskom i 88 na perzijskom jeziku.

Vlasnik ove kolekcije je Republika Slovačka, a čuvar je Univerzitetska biblioteka.

Pripreme za prezervaciju dokumentarnog naslijeđa su osigurane u Univerzitetskoj biblioteci. Kolekcija se daje na korištenje kao i sva ostala građu Biblioteke. Zbog zaštite i bezbjednosti, specijalni dokumenti od velike važnosti dostupni su samo za istraživanje u čitaonicama.

Kompletan arhiv je profesionalno obrađen i ponovo je u funkciji. Postoje dva kataloga ove kolekcije:

BAŠAGIĆ, Safvet beg. Popis orijentalnih rukopisa moje biblioteke. // Glasnik Zemaljskog muzeja u Bosni i Hercegovini. 28 (1916), 207-290. (Separatni otisak iz GZM. Sarajevo : Zemaljska štamparija, 1917.) i

BLAŠKOVIC, Jozef ; PETRACEK, Karel ; VESELY, Rudolf. Arabische, türkische und persische Handschriften der Universitätsbibliothek in Bratislava. Bratislava : Univerzitna knižovnica, Vydavateľstvo Slovenskej akademie vied (1961), 551 pp, XXII tab.

Koncept i procedura projekata unutar Memory of the World su zasnovani na metodičkim materijalima UNESCO-a zahvaljujući iskustvu Nacionalne biblioteke u Pragu.

Svi islamski rukopisi su restaurirani. Nažalost, budžet nije dovoljan da bi pokrio troškove zaštite i digitalizacije dokumenata.

Rukopisi se čuvaju u specijalnom odjeljenju Univerzitetske biblioteke koji se zove Kabinet stare i rijetke štampane knjige i rukopisa. Magacini su opremljeni metalnim policama i održava se stalna temperatura i vlažnost. Dokumenti su zaštićeni od direktne svjetlosti, prozori magacina su prekriveni zaštitnom folijom. Ugrađeni su i protivpožarni i sigurnosni alarmi. Kabinet je odvojen od ostalih magacina Biblioteke metalnom protivpožarnom zavjesom. Rukopisima se rukuje sa posebnom pažnjom i samo kada je to neophodno. Umnožavanje je ograničeno, a neke vrste umnožavanja potpuno su isključene. Rukopisi su dostupni za proučavanje, ali samo u prostorijama Kabineta i u prisustvu osoblja.

Bašagićeva kolekcija je dio ovog fonda. Plan zaštite prihvata i reflektuje stroge zahtjeve za zaštitu rukopisa i štampane knjige, tako je i biblioteka nabavljala i modernizirala svoju zaštitu postepeno.

Trenutno fizičko stanje kolekcije je zadovoljavajuće. Univerzitetska biblioteka je nakon nabavke ove kolekciju obradila sve rukopise. Šezdesetih godina, svi rukopisi iz ove kolekcije su restaurirani i smješteni u specijalne prostorije Univerzitetske biblioteke - Kabineta stare i rijetke štampane knjige i rukopisa.

Literatura:

http://www.unesco.org/webworld/mdm/administ/en/MOW_inedx.html (07.06.2003)

http://www.unesco.org/webworld/mdm/1997/eng/slovakia_2/form.html (07.06.2003)

Prevela i priredila
Muamera Smajić

**

Ma'rifetnama. Jedan od prepisa čuva se i u Gazi Husrev-begovoj biblioteci u Sarajevu